

"Lisan, ne kadar aklın dekaik-i tasavvuratının tercümesinde âciz ise, ihtiyar dahi ruhun dekaik-ı harekâtının derkinde o derece âcizdir." İzah eder misiniz?

"... Akıl ise ruhun harekâtını ihâta edemez. Lisan, ne kadar aklın dekaik-i tasavvuratının tercümesinde âciz ise, ihtiyar dahi ruhun dekaik-ı harekâtının derkinde o derece âcizdir."(1)

İnsanın lisanı aklın geniş ve külli tasavvuratının tercümesinde aciz kalır. Çünkü akıl ciddi anlamda bir düşünce ve mana üretimine sahip olduğu halde, bu ürünlerin ve manaların karşıya aktarılması ve tercümesi vaktinde lisan çok aciz kalmaktadır.

Cüz'i irade de aynı anda birkaç işlem yapamaz. İşlemleri sağlıklı yapabilmesi için sıraya koymak zorundadır. İrade bu yönü ile maddeye daha yakın duruyor.

Ama ruh bir anda bütün bedenini sevk ve idare eder ve bir işi diğer işine mani olmaz. Ruh latif, nurani ve maddi kayıtlardan azade olduğu için, bir anda milyonlarca işi tedbir edip idare edebiliyor. Bedenin her bir hücre ve azası ile aynı anda münasebet kurabiliyor.

İrade sadece iki seçenek içinden birisini seçmek ile mükelleftir. Bu yüzden ruh gibi çok nurani, latif ve dakik olması gerekmiyor. Hatta iradenin aciz ve hantal olması daha sağlıklı seçim yapabilmesi için gerekli bir özellik oluyor. Şayet çok güçlü ve hızlı olsa idi, o zaman seçimleri de hızlı ve özensiz olurdu.

(1) bk. [Sikke-i Tasdik-i Gaybi, Sekizinci Lem'a.](#)